

Szerkesztőségi iroda

Főter. Szt. Ferenciek háza, emelet, balra. — Szerkesztővel értekezni lehet minden nap 11 és 12 óra között. — A lap szellemi részére vonatkozó minden közlemény Margitai József szerkesztő nevére küldendő.

Kiadóhivatal:

Fischer Fülöp könyvkereskedése. Ide küldendők az előzetési díjak nyilatkozatai és hirdetések.

Hirdetések jutányosan számítottak

MURAKÖZ

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 ft
Fél évre . . . . . 3 ft
Nyolc évre . . . . . 1 ft
Egyes szám 10 kr.

Hirdetők még átfogadtak:
Budapest: Goldberger A. V. és
Eckstein B. hird. irod. Bécsben:
Schalek H., Dukas M., Oppelt A.,
Daube G. L. és társánál és Herndl
Brünnen: Stern M.

Nyíltár petizora 10 kr.

MAGYAR ÉS HORVÁT NYELVEN MEGJELENŐ TÁRSADALMI, ISMERETTERJESZTŐ ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egyszer: vasárnap.

A „Muraközi Irtai Önszolgálat” szövege, a „Csáktornyai tankönyvtár”, a „Muraközi tankönyvtár”, az „Alsó-Muraközi Tankönyvtár” és „Önszolgálat” s a Muraköz-hegyvidéki Közművelődési „Önközpont” hivatalos közlönye.

Gönczy Pál és Muraköz.

(A Gönczy-jubileum alkalmával.)

(M) A magyar népoktatás fővezérének tiszteletére gyűltek össze ma a fővárosba hazánk névelési tanfelügyelői tanárai és tanítói, hogy jelen legyenek ama férfiú tanügyi működésének 50 éves jubileumán, akinek nevéhez fűződik hazánk népoktatásának felvirágozása, aki mint ember és mint tanferdülő örökön ragyogó fáklája, mintaképe lesz a magyar tanítóságnak, aki lánglelkével, vasakarattal és vasszorgalmával újabb és újabb fényes győzelem vezette a magyar néptanítók nagy seregét Gönczy Pál alkotásai a magyar népvezér terén halhatatlanok!

Mi muraköziek is ünnepet ültünk szívünkben a mai nap mi is örvendünk az örvendőkkel, hisz a mi vidékünk tanügyének jelen állapota, előmenetele haladása is az ő alkotásai közé tartozik! Ki ne tudná, hogy vidékünknek az utóbbi 10 év alatt elért kulturális haladása a nagy férfiú nevéhez fűződik?! Ki ne tudná, hogy Muraköz tanügyét illető jelen hazafias állapot Gönczy Pál érdeme!?! Ő volt az, aki mint minisiteri tanácsos megismerkedett vidékünk tanügyi bajjaival, s felsmervén a vizsás állapotokat amelyben a nem igen régen Horvátországhoz tartozó Muraköz fiai neveltek, a minisiteri ur figyelmét felhívta Muraköz tanügyi és nyelvi viszonyaira aminek következményei voltak a mai hazafias állapotok Nem volt vidékünk

kön olyan hazafias ügy, olyan hazafias mozgalom, amelyet ő méltósága ne karolt volna fel

1879-ben, tehát innen-onnan 10 éve lesz annak, hogy a képviselőházban kerülünk akkori képviselője. Szabó Imre úr felhívta a közoktatási minisiter úr figyelmét Muraköz tanügyi bajaira, s a képezde felállítását kérelmezte. A minisiter úr érdekében gazdag tanácsosát, Gönczy Pált küldötte le vidékünkre, aki Szabó Imrével egy kora tavaszi nap leér-vezé, megtekintették Perlakot és Csáktornyt s a képezde felállítására a tárgyalást Csáktornyával megkezdte

Az alkudások megkezdődtek a szerződés megkötését, a képezde megnyitott s bizonyára nem rajta mulott, hogy a csáktornyai képezde még nem épült fel s bizonyára az ő érdeme lesz ha néhány nap múlva megkezdik az építést. Ő méltósága a csáktornyai és muraközi tanintézetek ügyét mindig szívén viselte. Ha Csáktornyára szőlítetták hivatalos dolgai, ami 10 év alatt több ízben történt, megtekintette az intézeteket; volt ő a csáktornyai néptanodában, polgári iskolában és a képezdében s több vidéki iskolában Igen-igen számos hazai iskola nem részesült ebben a szerencsében.

A képezdének Muraközben való maradását neki köszönhetjük. Amidőn a képezde ama válságos idők bekövetkeztek, hogy Szombathely és Vas megye kitűzött érte s az építési bajok felmerültek Gönczy

Pál szava döntött a minisiter úr előtt s a képezde maradt Muraközben.

A képezde földjét és kertjét ő maga személyesen tervezte és osztotta be. Az utak, közök, egyéb kertrészeket elhelyezését, a földek művelési rendszerét, amelyek hivatala vannak mintául szolgálai a vidékbeli kisbirtokoságnak, mind ő maga állapította meg, nem hivatalos helyiségében a minisiteriumnál, hanem magán lakásában, szabad órai alatt.

Gönczy Pál annak is tudomására jött, hogy Muraköz iskoláiban nem magyarországi ember kezébe való zagrabi és a Bach-korszakból itt maradt iskolai tankönyvek-ből tanulnak a tanulók Közvetlen tapasztalatunk van felőle, mily buzditólag hatott ő méltósága a tankönyveknek hazafias szellemben való átdolgozására, mily készséggel és örömmel vitte keresztül a minisiter urnál a könyvek kiadását, mennyire érdeklődött az eredmény felől. Hogy Muraköz iskolái jelenleg hazafias könyvekkel vannak ellátva, Gönczy Pál érdeme, aki nélkül az ily irányú legszentebb célú mozgalom is hajótörést szenvedhetett volna.

A muraköziek lapja és naptára is az ő pártfogása alatt látott napvilágot. S hogy a muraközi ügyeket szívén viseli, mutatja azon körülmény is, hogy Gönczy Pál úr ő méltóságát, a közoktatási minisiterium államtitkárát, lapunk megjelenése óta rendszeresen között van szerencsénk tisztelni.

„Óh mily sokat lehetne és kellene még Önöknel (t. i. Muraközben) tenni, ha

A „Muraköz” tározója.

Mosz Kotyogi János és fia Abraham.

ÍRTA: SPINDLER GYULA.

(Folytatás)

Abraham, kit Erzsébet előeresztett, mint afele tisztes-égtudásban jártas ember, fél oldalt ment a házikissasszony előtt s amint a konyháján helettek, valami vizes dezsába behágott s ijedőben ily hirtelen kikapta a lábát, hogy ezen újabb pechet Erzsébet észre sem vette. Végre beértek a szobába s Abraham sok kínát után hator volt egy széknek felét elfoglalni, melyen oly egyenesen ült, hogy gyönyörűség volt rá nézni.

— Minek köszönhetjük ezen ritka szerencsét? — kérd Erzsébet illendő szeméremmel.
— Hát csak kíváncsi tiszteletemet tenni, — dadogta Abraham, míg zavarában hol térdeit simogatta, hol kalapját forgatta kezében.
— Eső időnk jár — mondá Erzsébet.
— Csak járogat, hála Istennek. — felelt Abraham.

Ezzel nyaka szakadt a beszélgetésnek. Abraham mindig arról gondolkozott, mit kellene szólni, de semmi sem jutott eszébe.

Igy folyt el keserves kínok között fél óra, midőn Abraham melegevően a mulatságot, ki rugta maga alól a székét s mondá: „Alás szolgálja!”

— Tessék maradni! Legyen még szerencsénk — biztatta Erzsébet, de Abraham azt mondta neki, sok dolga van, tehát alás szolgálja s folytonosan hajtogatva magát, hátrált az ajtó felé. — A szolgáló éppen akkor nyitott be s úgy megtaszította, hogy majd Erzsébet ólébe esett.

Még egyszer nyögte kinyja teljőpontján: „alás szolgálja” s távozott.

Zsuzsika pedig az öreg Kotyogi halála óta bizonyos hidegséget veit észre Abrahamban, de ezt nem tudta mire magyarázni s ime, most vette észre, hogy a spanyolviaszkot evő kísérlet lesz ennek okozója. — De majd megkérdi ő magától Abrahámtól, hogy hat tulajdonképen mi szándékkal van. De Abraham annyira elgondolkozott a tegnapi események föl, hogy embert sem szereliet látni; mert ha valaki ránézett, azt gondolta, hogy ez már tudja az ő szándékát s azért firkézi most arczát, hogy nem vesz-e észre rajta valami változást. Kiment tehát huját ki-aludni a szótöbe s haza se jött harmadnapig.

Zsuzsika nem tudta, mire vélni a dolgot, s már bizonyosnak hitte, hogy Abraham rá néve örökre elveszett s folszabadultnak tartván magát, kezdte meghallgatni az öreg báros szerelmi epedéseit, ki régóta vágyott kezére.

Abrahámnak az első napon észre sem jutott, hogy Erzsébetnél a visitet megújítsa, de amint a'udt egyet a kínos visitre, lassankint elenyészni kezdett emléke s egy gondolat fészkelte magát agyába, mely szerint elhatározta a szép tevést tovább nem folytatni, hanem egyenesen neki vágt a dolgoknak, megkérni Erzsébet kezét. El is készítette a dikciót s harmadnap haza felé indult, recitálván mondókáját.

Erzsébet künn állt a kisajtóban, kedvenc sárga macskáját kezében tartva. Abraham csel-szerűnek látta a dolgot nem túl hamarabb keresz-ül esni, miért is hozzájárult s nagyobb paradé kedvéért lezet akart csökölni; de a macska, — az ügyetlen oda kaparsól azt híven, hogy őt akarja meglőgni, — első lábcskájával hozta csapott Abraham keze fejéhez, melyről ennek következtében lejtött a bőr.

— Ejnye, roszt párája! — zúgolódék Abraham s rarta kezét.

— Nem tesz semmit; nem fáj az olyan nagyon, — biztatta a választóit.

Abraham nem is sokat tőrődött a kapott karmolással, hanem neki durálta magát s hozzáfogott a dikcióhoz.

— Minek után Isten ő szent fölségének tetszett minden állatoktól párosan teremteni, nekem pedig eddig párom még nem akadt, — itt rá talált Erzsébetre tekinteni, s megszakadt. — Még nem... azaz, hogy... izé... hát minek utánna kérem átozással úgy izéltem magam, ha maga

kezünk a szomorú pénzügyi állapotok miatt nem volnának megköve! — mondá most egy éve egy alkalommal is méltósága.

1883-ban, a képviselőházban V. kanonok és horvát képviselő által több hazafiatlan muraközi biztatására tett interpelláció következtében egy bizottság küldetett ki Muraközbe a kormány részéről, amely feladata volt megvizsgálni ama állítólagos vizsák állapotokat s a tüzzel-vassal való magyarosítást, amely Muraközben történik. A bizottság élén, amelyben részt vett több orsz. képviselő és egyházi notabilitás, Gönczy Pál mint elnök vezette a több napig tartó értekezletet.

Az értekezlet határozatai korszakot alkotnak Muraköz kulturtörténetében. Maguk a panaszok mondták ki az értekezleten, hogy Muraköz iskoláiban nem a délszláv irodalmi nyelv, hanem a muraközi népnyelve használtassék és a templomokban a nép az illir nyelv helyett a maga nyelvén dicsőítse Istenét. Ugyanitt, maguk a panaszolók mondták ki, hogy a népek a saját érdekében szüksége van a magyar nyelvre és nyomban intézkedés történt, hogy a nép gyermekei az általuk kedvelt magyar nyelvet megtanulhassák s ama nevezetes anket ajánlata alapján nyitattak meg a magyar nyelvi póttanfolyamok a muraközi tanítók számára. Ugyanezen értekezlet kifolyása a perlaki és a hegyvidéki 4 állami iskola, amelyek csakhamar megnyitottak.

Az értekezlet eme fényes eredménye csakis az elnöklő minisiteri tanácsos ur hazafiaságának, széles látókörének és tapintatának köszönhető.

fővallálna az én páratlanságom felet és hitves társammá lenni teteszenék, vagy mi?

Abraham megizzadt, Erzsébet pedig megharagudott; mert ez már mégis csunya dolog, becsületes hajadont a kisajtóban kérni meg; de meg azt sem tudta Abrahamnak megbocsátani, hogy kedvesen öcizéjét megázolta.

— Menjen édes apámhoz és annak mondja el mit akar.

— Igenis.

Bement tehát Abraham s urabátyának elmondá szándékát.

— Nagyon örülök öcsém, hogy éppen házat tisztelt meg. Nekem hiszen nincs épen-séggel semmi ellenvetésem, hanem majd lányomat kérdezem meg.

— Mondtam már neki, a kisasszonynak.

— Hát beleegyezett?

— Beküldött, hogy beszéljek urabátyámmal.

— Nohát várakozzál, majd megkérdem tőle, mi véleményben van.

As öreg Debeáki kiment, s pedig azona idő alatt bámulta a falra akasztott Genovaia históriáját, mely kifejlődése szerint le volt szépen pingálva hat képen.

Látta ugyan már elégszer ezen érzékeny történetet, de azért oly szépen tudott rajta elgondolkodni.

Bámulásából Debeáki bejötté rezengetté föl. — Ejnye, ejnye, kedves öcsém, már ne haragudjál, én tisztellek, becsüllek; látom, higadt eszt, iparkodó fiatal ember vagy; de ezeken a lányoknak mindig van valami a fejükben. Nagyon bajos ezekkel. Ez az Erzsike is, nem mondom, mit gondolt, de bis ez nagyon megtisztelve érzi ugyan magát, hanem azért le mond a szerencséről.

Ezen szépen kimondott kosár után Abraham megvakarta fülét tővel, s olyan savanyú kőpet vágott, mint az a tőr, aki saját helyét a szeptant nyitja le.

— Már ez öcsém Isten rendelése, erről nem tehetünk.

— Igen is, hát alá szolgája!
(Vége kov.)

Mindezeket mindenki tudta s jól esik — ha talán feledékenységre ment — felújítanunk akkor, amidőn az érdemes férfú felszázados működésének örömműnepeit ulti az egész haza tanítósága

Gönczy Pál neve tehát vidékünk kulturális haladásával a legszorosabb össze köttetésben van, mert ha ő nem lett volna, ha ő nem törő őtt volna Muraköz, sok és sok nem volna úgy, amit most van. Mert lehetnek vidékünknek lelkes és munkás fiai, de vajmú keveset ér lelkesedésük és munkásságuk, ha nincs, aki felülről támogatja őket!

Gönczy Pál minden, Muraközből kiinduló hazafias törekvést örömmel támogatta, adja meg őt azért a magyarok listene!

Minden hazafias muraközi nevében szívből kívánjuk, tartsa meg az Eg ő méltóságát a magyar haza és a mi vidékünk tanügyének előmozdítására, mindnyájunk nagy örömeire a magyar népoktatás élén nagyon, de nagyon soká! Engedje az Eg, hogy a magyar nép boldogulása és művelődése érdekében, a háttamaradás és sötétség ellen vívott győzelmes csatái gyümölcsét még nagyon, nagyon soká élvezhesse!

TANÜGY.

A csáktornyai képezde Gönczy-ünnepélye.

(1885. május 1 én)

E hó elsején szép ünnepélynek voltunk szemtanúi. Az állami képezde zászlókkal és zóid galyakkal felszúszított egyik termében ment végbe az ünnepély, ahol a falon ő Felsége arcképe, az asztalon Gönczy Pál megkoszorozott életnagysága mell-szobra foglalt helyet.

A teremben reggel 8 órakor összegyűlt képezde növendékek és a tanári kar jelenlétében Samu József igazgató szép szavakkal jelezte az ünnepelt férfú kiváló működését és a tanügy tere, különösen pedig vidékünk tanügye és képezdék körül szerzett nagy érdemeit. Az ünnepély megnyitó meleg szavak után Gönczy Pál neve említésénél, az összegyűttek lelkes éljenzésbe törtek ki.

Az éljenzés lecsillapultával a képezdei növendékek négyes kara a nemzeti himnust énekelte.

Ezután Ujváry Mihály, a képezde segédtanára felolvasta Gönczy Pál ügyesen összeállított életrajzát.

A felolvasott életrajzi adatokból felelmiük a következőket: Gönczy Pál született Hajdú-Szoboszlón 1817-ben, decz. 26-án. Alsóbb iskoláit szülőhelyén végezte, Debreczenbe ment, hol a bölcsészetet hallgatta. Innét Köbölkutra (Biharmegyébe) ment tanítónak. A tanítói hivatal nevelősséggel cserélte fel ugyancsak Köbölkuton, ahonnt Gálos-Petribe ment át nevelőnek. Növendékeit Debreczenbe vitte s ő maga is hallgatta az előadásokat, hogy rendszeresen tanulmányai befejezést nyerjenek.

Megismerkedvén Karap Sándor birtokossal s völsrával, akik letkesültek a Fellenberg-Wehrle-féle svájci munkásiskolák eszméjéért, abban állapodtak meg, hogy apátlan-nyúlán árva számú Karap zelemeri birtokán nevelő-intézetet alapítanak. Ezen munka- s gazdasági iskolát Gönczy szervezte s vezette s hogy tökéletesít-hesse, 1844-ben utazást tett Svajczba Fellenberghez. Újában több szegény nevelő-intézetet látogatott meg, különösen a Hofwyl-inek tanulmányozása által a vezetés minden részlelével megismerkedett. Svájci utján kívül később, közvetlen a szabadságharc kitörése előtt elment Berlinbe Diesterweghez a porosz tanügy tanulmányozása végett, majd pedig 1868-ban bejárta még egyszer Svajczt és Németországot, hogy gazdag tapasztalatait a ministeriumban érvényesítse. A szabadságharc kitörése után zelemeri virágozó int zele bezarottat s Gönczy Gálos-Petribe ment, ahol nevelő-intézetet alapított, melyet 1849-ben Kólyi birtokára tett át. 1850-ben Szónyi Pál felállítván finevelő intézetét, Gönczyt

is meghívta abba tanárnak. Egy év múlva Gőnczy is engedélyt kapott egy nyilvános tanintézet alapítására, amelyben 1859-ig buzgón működött. Majd felállítván Török Pál püspökkel a pesti református gymnasiumot, abban mindaddig működött, míg 1868-ban báró Eötvös József minisiter, osztálytanácsosnak meg nem hívta. 1874-ben czimzetes, majd valóságos minisiteri tanácsos lett és 1887-ben államtükári rangot és ezimet adományozott ő Felsége kegye az egykori köbölkúti tanítónak. ő Felsége több ízben tüntette ki az érdemes férfút érdemrenddel.

Mint ministeriumi hivatalnokot különösen a gyakorlati kivétel foglalta le. Az 1868. népoktatási törvényczikk tárgyalában kiadott tantervek, iskolai rendszabályok mind az ő közreműködésével keletkeztek. Az iskolai épületek s a padok az ő méretei alapján készültek. — A beszéd-és értelemgyakorlat írásra nagy Lászlónak utasítással szolgált, megírta a száz és százezer példányban kö kézen forgó ABC-könyvét s a vezérkönyvet hozzá, fali táblákat s a mozgatható betűket. Ővé az érdem, hogy iskoláink el vannak látva magyar térképekkel, földgömbökkel s domború mappákkal. Megírta természetrajzi műveit, u. m. Veseerkönyv a növénytan tanításához, Oktatás a gyümölcsöta és eperla tenyésztésére, Pest-megye viránya, Umutatás a selyemhernyó tenyésztésére, magyartorta a természetrajzi és természettani fali abrákat, kiadta a mérges növények táblázatát; írt egy célszerű mérleg-rendszer átszámítási táblázatot és utasítást.

Sajtó utján is terjesztette praktikus eszméit. A Pesti Hírlap, a Pesti Napló, a Protestans egyh. és isk. lapok, a Budapesti Szemle, a Néptanító Lapja sat. számára kiváló érdeklő cikkeket írt. — Tagja a magyar tudományos academiának, a magyar gazdasági egyletnek alapító tagja. Az 1885-iki országos kiállításon a közoktatási osztálynak ő volt a szervezője és elnöke.

Családát Gönczy 28 éves korában alapított, nőül vevén 1845-ben a gálos-petrii ref. lelkes művelt és széplelkű leányát. Vegh Józsa, E lelkes nő volt a zelemeri szeretetház családnyja s neki jutott vezérszerep a főváros négyleteiben. Gönczy deezára magas rangjának, maga a puritán egyszerűség. Most is ugyanabban az egyszerű lakásban lakik, melyet mint ref. tanár birt s gyalog jár hivatalába a Kálvintérről a várba. Élelmódja egyszerű. Nyáron Karácsondon falusi birtokán tartózkodik, amelyet maga kezel mintaszerűben. Leghűbb jellemzője dr. Kiss Aron azt írja róla: „Gondolkodik inkább, mint beszél és tesz inkább, mint hallgat; s akár gondolkodik, akár tesz, nemesen érez mindenkor!”

Ime, rovatunk zárk keretéhez mérten röviden bemutatuk a Muraköz tanítóságának és t. érdeklő olvasóinknak azon férfút, aki tisztán szilárd önkaratának, fényes tehetségének s lan-kadatlan szorgalmának köszöni azt, hogy egyszerű falusi tanítólól fokontkolt oly magasra emelkedett. Sokat dolgozott ő, sok akadályal kellett megküzdenie, hogy a magyar népokevelést a többi nyugati civilizált államokéval egyenlő magasságra emelje. S törekvéseit siker koronázta. Gönczy munkássága közvetve és közvetlenül, de mindig s mindenütt jótékonyan hatott a népiszkolai ügyre s hogy népoktatás ügyünk folytonosan előre halad, ez mindenesetre legnagyobb részben Gönczy érdeme.

A gondosan összeállított életrajz felolvasása után Gönczy Pál nevének említésénél újra felhangzott az éljenzés. Az éljenzés csillapultával a képezdei növendékek négyes kara Schumann „Vándorlakt” énekelte. Ezután Gneisz negyed-éves növendék „A férfú” című költeményt szavalta ügyesen. Végül a növendékek Bartay „Nemzeti imáját” énekeltek, mire az ünnepély véget ért.

Az ünnepély után az igazgatói irodában összegyűlt tanári kar Gönczy Pál államtükári urhoz a következő sürgőnyt menesztette:

Méltóságos Gönczy Pál urnak Bpest. A csáktornyai állami tanítóképezde tanári kara és ifjúága tisztelgetének és szeretetelének kifejezését adandó, Méltóságod felszázados tanügyí működésének évtudolóját mai napon megünnepelése s szobrárt megkoszoruzta. A jelen voltak lelkes szavakban adtak kifejezést érzelmeinknek és legtorróbb üdvözlétüket és hódolatukat küldik Méltóságodnak. Samu József igazgató.

A levegő phisikai és egészségi szempontból.

— Népies értekezés. —

Irtás a Maraköz hegyvidéki állami tanítók önképző körének havi gyűlésén felolvasva:

KOVÁTS GYULA.

(Folytatás.)

A tudomány által beigazolt igazság, hogy földünket 79 Km. magasságban az ő sajátzerű gömbölyűségénél fogva köröskörül levegő övedzi. Amely levegő kétféle gáz, az éleny (oxigen) és lézeny (nitrogen) keverékéből áll, oly arányban, hogy 100 liter levegőben 79 liter lézeny és 21 liter éleny van normális körülmények között.

Igaz, hogy e reánk néve áldásos és megbecsülhetlen test a többiekől eltérőleg láthatatlan és kézzel megfoghatlan, azért nyerte igen sokak előtt az őt éppen meg nem illett „semmi” nevet.

De e láthatatlanság csak látszólagos, mert a levegő nagy tömegben s távolról néve gyönyörűen azurkének látszik, aminek eklatáns bi zonyítéka a fejtűn felett elterülő égbolt, a nap és csillagok hazája, amely szintén nem más, mint a reánk oly nagy fontossággal bíró élető levegő.

A levegőnek — e fontos testnek — igen sok sajátzerű tulajdonsága van, amelyek éppen látszólagos láthatatlanságánál fogva nagyon nehezen és csak gyakorlati úton válnak szemléhetőkké. S e tulajdonságok tekintettel azok sajátos természetére, két csoportra oszthatók. u. m.: phisikai (természeti) és egészségi tulajdonságokra, melyek a közletoiben igen gyakran előfordulnak, de elvontságuknál fogva csakis szoros megfigyelés útján válnak érthetőkké, míg az egészségi szempont alattiak mindenki által egyaránt élvezetnek ugyan, de kevesek által méltányoltatnak s nem öntudatosan és észlelzerően használtatnak.

En tehát jelen értekezésben szűk keretében mindenekelőtt a természettani, azután egészségi tulajdonságairól fogok röviden szólni.

A levegő leggyakoribb természettani tulajdonságai a következők:

1. A terjedéke ység, mely szerint a levegő óriási laza összetételénél fogva oly nagy mértékben képes tért foglalni, hogy minden helyre — a legkisebb űrt is ide érve, — behatol s annak tartalmát megtölti. Tehát mindazon helyiségek és tárgyak, melyeket közönséges néven „üres”-nek nevezünk, levegővel vannak megtöltve, tehát nem űresek.

Ez által van lehetővé téve hogy bármely eldugott helyen még a föld melyében vajt lyukakban is lehetséges az élet, mert levegő mindenütt létezik. Amit eléggé bizonyít az is, ha mi egy ivópharát nyitásával egy vízzel telt edénybe bocsátunk, látni fogjuk, hogy azt a beömlő víz egészen nem bírja megöltölni, hanem annak egy része vízmentes marad és pediz azért, mert a pohárban levegő van s annak helyét víz el nem foglalhatja.

2. A ruganyosság, mely a levegő azon tulajdonsága, hogy az — részecskéinek csekély összetartási erejénél fogva — az erősebb nyomásnak engedve összeszaporodik, de mihielyt a külső nyomás lazul, azonnal el- nem kis erővel igyekszik előbbeni tért grát elfoglalni. — Amit közönségesen a gummi labdánál tapasztalhatunk.

Különségek tünik fel ugyanis, hogy a falhoz, vagy földre dobott gummi labda, oly szeszélyes ugrásokat tesz s ha az ember ennek okát nem kutatja, a labda e sajátossága előtte mindig rejtély marad. Pedig a dolog nagyon egyszerű!

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— Előleptetés Molnár Dezső m. kir. honvédtiszthelytett, Molnár Elek u. nak, a csáktornyai uradalom ügyészenek fiát, Ó Felsége honvéddadnagygyá léptette elő.

— Gyászir Arvay István ügyvéd urat, megyénk egyik kiváló férfiat, a ki tűnő gyümölcsészt sulyos csapás érte. Fia dr. Arvay István ügy. ed 34 éves korában, boldog házasságának második évében elhunyt. A boldogulnak hült tetemei május 3-án tétettek általános részvét mellett a zalaegerszegi sarkertben örök nyugalomra Áldás béke, hamvaira!

— N. ugdijazás. Toplák János volt draskoveci tanító özvegyének s 4 árjává- nak a ministerium az orsz. tanítói nyug. dij-alapból évi 200 frt nyugdíjat, illetőleg segélyt engedélyezett.

— A csáktornyai tűzoltók Flórián napján díszes zászlójukkal vonultak lakta- nyajukból a templomba ahol misét hallgattak.

— Videki olvasóinkat emlékeztetjük, hogy a Csáktornyan működő szintársulat, amely innét Fiuméba megy szerepelni, egyike hazánk nagyobb szintársulatainak. Ritka alkalom, hogy ily nagy és jó társu- latot láthassunk vidékünkön; azért figyel- meztetjük vidéki olvasóinkat, hogy az alkalmat ne szalasszák el s élvezzék a társu- latot játékat. E hó 15-ig maradnak itt.

— A csáktornyai kepeze építését amint értesültünk Morandini csáktornyai építőmester nyerte el, akinek ajánlatára a napokban jön meg a válasz a ministe- riumtól. A stayer vállalkozó utóajánlata tehát nem vétett figyelembe.

— **Új híd a Drávan.** Fridaunál a Drá- ván át új hídát vernek s a mult év őszén megkezdett építés rohamosan halad előre. A hídő mind a horvát, mind a stayer par- ton már elkészült, most az oszlopokat verik, amely munkánál akadály gördült az építés elé. Ugyan s a Dráva medrében kő szén rétegre akadtak, amelybe nem lehet az oszlopokat levern. A vállalkozó most furatást eszközölt a kőszén rétegen ke- resztül. Ha nagyobb akadályok nem hátráltatják a munkát, ez év június havában átadatik a híd a közlekedésnek. A híd- építésre az engedményt gr Bombelles és Pongrácz Oszkár még 1881-ben kapták 50 évi vámszedési joggal. Huszonmégyszer frt- tal a horvát és stayer kormány és Fridau városa segélyezi őket.

— **Időjárasi és gazdasági viszonyaink** ápril hó 26-tól egész május hó 2-ig bezá- rólag E hét egyáltalában változó mérsék- elt meleg, de szesz napokból állott. Ápr- il hó 27-én nagyobb mérvű szélvihar volt jó sűrű esővel. — A repce és az őszi vetések kedvező fejlődése a fent jelzett eső után szembetűnő, a tavasziak haladását a folytonos szesz idő hátráltatta. A rétek szépen zöldülnek, a tavai vetett veres lő- her növést a soká tartott hideg hátráltatta, kedvező időjárás közepette is, valószínűleg csak május végén lesz kaszálható. Burgonya és burgondia répa hibátlanul kelnek. Ku- koricza ültetése napi renden. A szőlővesszők gazdagon fakadnak. A gyümölcsfák által- jában dúsán és biztatólag, virággal vannak ellepve. Számosabb helyen csakis a diófák szenvedtek érzékenyen. — A legelő meg- javult, a marha egészséges.

— **Nem kell a gyufával játszani.** Zda- csek Mária zsedényi lakos 4 éves kis le- ányát magára hagyván, a leányka a szal makazal közlül gyufával játszott és a kazal meggyújtotta. Szerencsére észrevették a szomszédok és így hamarjában elejét vették a szerencsétlenségnek.

— **Penzlopas.** Jambrovics Iván hor- vátországi lakos zsebőből m. hó 24-én egy zala-ujvári koreszmában 21 frt készpénzt loptak ki ismeretlen tettesek. — Tkalesez György battyan külvárosi lakos m. hó 23-án a f. pusztakovezi koreszmában névnapját ülven, léreszegedett s ily állapotban a koreszmárosné egy mellékszóban letek tette. Reggel kiőzanodván a névnapo, számlálgatni kezdte pénzt s kiderült, hogy 3 drb tíz frtos bankjegye hiányzik. Gya- nuja a koreszmáro-néra irányult. Mindkét esetben folyik a nyomozás.

— A test ápolása és tisztántar- tása az egészség egyik főkölléke. E czérra leg- alkalmasabb a Brázay-féle valódi sósborszesz, melyet a fővárosban ily czérra majd minden ház- ban használnak. E sósborszesz a legjobb fejmcő szer, mert erősíti a fejidegeket és eltávolítja a korpát. Száj- és fogtisztító szerül is nagyon haszná- lják, mert a fogakat kitűnően tisztítja, a foghúst erősíti és s szájbűzt megszünteti. Pörsenesék és labázadás ellen pedig éppen hatásos. E ki- tűnő házi-szer minden nagyobb fűszerkereskedésben és gyógyszerárban kapható.

SZINÉSZET CSÁKTORNYÁN.

Sághy szintársu ata e hó 2-án érkezett Nagy Kanizsáról városunkba s ugyanaznap megkezdte előadásait Jókai Mór és Strausz Ede nagyhírű operettjével a Czigány bá r ó v a l. Ez előadás zsufolt ház mellett adatott s teljes sikert aratott. A szereplők precíze játszottak, különösen kitűntek Erdei Berta (Saffi cigányleány) erőteljes, tiszta hang ával és ügyes alakításával, to- vábbá Nyiregyházi (Borinkai elzúllott ne- mes) szép tenor hangjával. Moóri (Zsupán bánati sertéskereskedő) mint jó komikus tűnt ki. Bánhádi Teréz, Deák Pál, E. Ko- vács Ilka és Havasi játéka ellen nem lehet kifogás. A zenekar és az énekkar játéka egybevágó volt, ami az ügyes karmester érde- me — Május 3-án zsufolt ház mellett adatott a Király fogás. Csiky és Konti ope- rettje. A főbb szereplők közül első helyen említendő: Kövessy Rózsa (Fjóra), aki alakjával, hangjával és játékaival egészen meghódította a közönséget. Kitűntek játé- kkal: Kovács Ilka, Moóri, Deák, Havasi, Rózsa és Szinai. Az énekkar egybevágóan működött. Több sikerült dalnál a közönség nem fősenykedett a tapsokkal. — Május 4-én telt ház mellett adatott az Á r e n d á s s z i d ő népszimű; irta Klárné Angyal Ilka. Moóri (Blum Dávid) és Sághyné (Száli) megfelelő játéka általános tetszést aratott. Kovács Ilka (Betti) naiv szerepé- ben remekelt. Rózsáné (Sáskáné), Deák Pál (László), Kiss Laura (Boris), Havasi (Smüle) szerepeikben otthonosak és ügyesek voltak.

Általában a szintársulatról csak jól mondhatunk. A társulat több jeles tagját eddig nem léttük a szinpadon az eddig elő- adott darabok természet, műfaja miatt, azonban már a három előadásból is meg- győződött a közönség arról, hogy Sághy társulata jól van szervezve s rövid itt idő- zésük alatt élvezetes estékre biztos kilá- tásunk van.

Szerkesztői üzenetek.

— Muramellék. G. A költeményben szép gondolatok vannak s hazafias iránya dicse- relre méltó. Azonban kivétel, a méret, a rim hiányossága miatt nem közölhetjük. Ifazafias, közzgazdasági, egészségügyi s más élele népies közleményeket várunk inkább onnét, ahonnet a vers jött. Verselőnk van elég a fiatal munka- társaink között, majd azok megpendítik szívük hurjait; az őregebbek adják elő élettapasztala- taikat. Szóval: praktikus dolgokat kérünk, mert tudjuk, hogy ott van belőlük elég. Üdvözlöt! — Maczinecz. Sch. A dalok a nép számára nagyon jók. Köszönjük! A levélre level megy. — Ludbreg. K. E. Mindig örülünk amikor látjuk, hogy horvátországi szomszédaink is er- deklődnek lapunk iránt, mert a válaszfal bom- lását véljük feltedezni, amely az önök hazája és a mi hazánk között van. Annál inkább örülünk szives levelének s a három horvát közleménynek, amelyek bevállanak. Legközelebbi számunkban közlünk belőlük. Köszönet értők!

FELELŐS SZERKESZTŐ
M A R G I T A I J Ó Z S E F

Urednička pisarna:
Glavni pišac, fraterska hiža, lèvo na kondignaciji. — S urednikom moći je svaki dan govoriti med 11 i 12 vurom. — Sve poljiške učuće se zadržaja novinah, naj se podličaju na ime Margital Jožefa urednika vu Čakovec.

Isdateljstvo:
Knjižara Fischel Filipova kam se predplate i obznane poljičaju.

MEDJIMURJE

Predplatna cena je:

Na celo leto . . . . . 4 frt
Na pol leta . . . . . 2 frt
Na četvrt leta . . . . . 1 frt

Pojedini broji koštaju 10 kr.

Obznane se poleg pogodbe i šal računaju.

na hrvatskom i magjarskom jeziku izlazeći društveni znanstveni i povuđljivi list za puk.
Izlazi svaki tijeđen jedenkrat i to: vu svaku nedelju.

Službeni glasnik: „Medjimurskoga podpomogajulega činovnikoga društva „Čakovečke šparkasse“, „Medjimurske šparkasse“, „Doljno-Medjimurske šparkasse“ i „Podpomogajulega društva“ „Gornjo-Medjimurskoga kulturnoga društva“.

GOSPODARSTVO.

Zidanje ili gradjenje na felu lastavičinog gnjezdenja.

Za obranu gospodarskih poslenikov, ivine i plodinah proti nepogodam vreme na služiju gospodarska stanja. Ova tršiju imanje kakti mrtvi kapital, koji trh je neizbeživ. Trsimo se anda takva stanja s čim je moguće, falise podignuti. Stanja podiči čvrsta i cilju prikladna dođuše, ali ne gizdava i bleskajuća.

Koje gospodarstvo se more skazati s proizvodjanjem kamena za zidanje prikladnoga, onomu zidan e nezadaje vno go skrbi i troška.

Vu pomenkanju kamena hasnuje se obžgani cigel, ali pristrbljenje ovoga je teško i drago. Pri lalimem zidanju, te gde se prilicne gradjevine nabadja, more se cilju shodno hasnovati bvenje, samo, da je pristrbljenje i ovoga dužše, ter iziskuje i povoljno vreme.

Podizanje stanjah s takvim stenami, gde se gradjevni materijal ne ostavlja predusretno, nego na istom mestu i vu isto vreme sa zgotavljanjem stene sa zalevanjem i nabijanjem.

Takve su pol g rabljenja sledeće: a) priredjenje stene od betona (cement pizé), b) s vapnenim peskom (vapneni pizé), c) prigravljanje stene z blata ili ilovaćom (ilovasti pizé), i d) vu našoj domovini posebnost sačinjavajuće gradjenje na felu lastavičinoga gnjezdenja.

Ovajput očemo se vupoznati na kratkom s prigravljanjem gradjenja na felu lastavičinoga gnjezdenja.

A gradjenje na felu lastavičinoga gnjezdenja potrebna je navlastito zemljena zmeša od ilovače. Od ove stvari uzima predusretno samo toliko koliko je za jednodnevni posel potrebno. Tvar, pokle se je črez jeden den dobro spremočila, drugi den se postavi na spremašanje s gaženjem po 3-4 konja, med čim se k tomu nameće drobne (kratke) slame ili sečke vu dovoljnoj meri. Mora se paziti, da vu tom neostane zrno, koje bi potlje klicu pustilo, te bi stenu ne samo pogradilo, nego i oslabilo. Takvo premešanje i gaženje po konji obavlja se do toga, dok zmeša ilovače, postane na spodobu testa žilava.

Za priredjenja materijala inora se i na to paziti, da bude dosta feichten, te ga je treba, ako bi se malo suhi činil, potrebno s vodom polati. Skušnost dokazala je da vapnaste i peskovite zmeše ilovača pri mešanju vodu troši, dočim čista ilovača je feichtnija postaje, zato je k ovoj menje vode potrebno.

Ako je blato dostiglo potrebnu kakvoću, onda moremo početi sa zidanjem ili gradjenjem stene. Pri blatnenih stenh

treba je navlastito na to paziti, da bude temelj njim suh, ako mislimo, da tlo neje dosta suho, onda je bolje, da temelj postavljamo s kamena ili s cigla, i onda na ovo s blatom gradimo.

Debeljina stene izmenja se redovito med 45 - 60 cm.

Za tak obsežnu stenu od četvornoga metra prostora potrebuje se kubi'ni (šestorni) meter materijala. S ovakve stene moreju dva težaki vu jednim dnevu 6 kubičnih metrov obsizajuću stenu podiči. Težacko orudje je namesto mortove žlice i kladvica (hamrić) tro-čine drvene razsuhe za zmetanje sena.

Postavljanje stene sbiva se na ov način. Pokehdob se je smer stene naznačil, poslenik vzeme za jedne razsuhe priredjenog blata, ovo nekolikopt nahiti, kak da bi ga preobrazal, dok se nepretvori vu čvrsto se druču skupinu, zatim ga čvrsto nameće na mesto za stenu odredjeno, te s rasuhami nekolikopt vudri na njega. Ovak nameće blato jedno do drugoga smeru stene neobziruć se niti na vrata niti na obloke. Drugi red blata nameće poslenik stojeći na mehkoj još steni, koju s tim na tvrdiše još pritisne.

Uzastopce more se najviše na jeden meter višine naslagati, zatim se mora stena pustiti da se nekoliko dnevah izsušuje. Gđa z nova počnemo naslagati, onda se osušeno teme stene mora nafečiti ti, da se z novom naslagom blata bolje zlegne.

Ovak se s višekratnim prestajanjem zrade ovakve vrsti stene. Gđa je vre cela stena postavljena, onda se mora još nekoliko mesecih sušiti prije neg bi se s ru tom obterila, nego da se je već jedenput dobro zlegla i osu ila ovakva stena, onda je jako čvrsta.

Stena se potlje podpunoga osušenja s špicom lopate na površju izčisti, mesta se za obloke i vrata sa sekirom ili s pilom izrežeju. Zatim se na stene ruš skladna, a vanjske cifrarije se stoprv zatim zvršavaju. Za frahanje blatnenih stenh more se bolje preporučiti obavljanje s blatom nego od vapnenoga fraiha, koji se neprime tak dobro i koje se more najviše za najpotlešnje polješanje i izglađenje upotrebiti. Za ličen e stenh vzima se ili čisto belo vapno ili pak mast, kakvegod farbe, nego da se obisigura trajnost malanja vanredno se more preporučiti da se k farbi primeša i postot. raztinskoga olja, koje sa dobro izmeša.

Iz povesti magjarske.

Szulejman je najpredi proti Budimu gradu vođil vojsku, gde se je Nádasdy Tamás pripravil za obranbu; ali starinski nemački soldati videć, da Turčini podkapaju varaša i hoćeju ga s pučenim prahom vu

zrak hititi, prestrašili su se, Nádasdy-a su zaprii i Turčinom vrata odprli. Szulejman se je na izdajice jako razsrdil; izdajnike stražare dal je vmoriti, Nádasdy je pustil na slobodu i pohvalil je njegovu težku nakanu. Zatim je Szulejman Budima prek dal Szapolyai Janošu, a on sam otišel je za Ferdinandem proti Beču. Beča je Salm Mikloš vite ki branil tak, da ga Turčini nisu mogli zavzeti, nego su se nazad povrnuli vu Konstantinopolj.

Ali kad je Szulejman dočal, da Ferdinand hoće Budima Janošu nazad vzeti, došel je leta 1532 s velikom vojskom opet vu orsag, i opet je štel Beča zavzeti. Svoju nakanu opet nije mogel izpeljati, ar ga je pri Kőszegu Jurišić Mikloš kapitan zadržal, koj nije štel grada predati turčinom veleć; dok sem živ, tak dugo nepredam grada! Jurišić se je sa 700 poljodolcov dvadeset dva dni branil proti velikoj turškoj vojski. Za tri dni su Turčini sve bašte i zide prestreljali, ali Jurišić je dal luknje s drevjem zadelati, i mnogo turskih janičarov su pri tom poslu vmorili.

Nazadnje je vu Kőszegu gradu nestalo hrane i praha. Vezda je Jurišić na prošnju Ibrahim baše pustil vu grad 10 janičarov, da bi ovi na zide zateknuli turske zastave s ovim napiskom: „Jeden je Bog a Mohamed je njegov prorok.“

Jurišić je janičare nuter pustil, s vinom je zapojil, a zastave dal je po svojih ljudih na zid zateknuti, kak da bi jih bil vu bitki od Turčinov zadržal, a to je turčine jako srdilo.

Za toga se je vu Beču uliko vojske skup zišlo, da Szulejman nije ufal tam iti, nego je s vojskom dimo odišel. Vu orsagu pak je i nadalje nemir vladal.

Ferdinandovi ljudi zvali su Szapolyai-ove za Turčine, ovi pak Ferdinandove za švabe. Szapolyaiovi prijatelji su bili: poljski poslanik Laszk Jeronim, Gritti Lajos bogati talijan, i redovnik Martinuzzi Gjuro kojega su samo za Frater Györgya zvali.

Frater György kakti osem let star dečarec bil je vu dvoru Hunyadi Janoša, vu 20 letu je kakti sluga vu fraterski klošter, gde se je navčil čteti pisati i dijački govoriti. Zrada njegve bistr e pameti, postal je na skorom mešnik i poglavar klostra.

Potmajni talijan Gritti, počel je potlam neka kuhati, da bi Szapolyai-a skonsal, pak da bi on zadržil Magjarskoga orsaga. To je povedal i Turčinom i obečal njim, da bude od toga on Szulejmanu neka plaćal. Erdejskoga vođu dal je k sebi zvati i zaklati. Ali to su erdeljčani zeznali, Talijana su vlovili i vmorili ga.

Četrnajst let trpel je taj nemir vu Magjarskim orsagu. Nazadnje su protukralji vu Nagy-Várudu mira sklopili s sledećimi pogotbami: Obedva si zadržiju kraljevsko ime i svoje zemlje; ako jeden vmre, onda bude celi orsag drugomu kraju pripadal a ne nas

ledniku Szapolyai se je zetim oženil s Izabelom kćerju poljskoga kralja, koja je rođila sina János Zigmunda. Szapolyai je još i to leto vurno. Za Izabelinoga bratovca i sinovoga tutora imenuval je bratra Györgya, kojega je za nagu vćaradskoga biskupa imenuval Frater Ćal je Szapolyaiovo mrtvo telo vu Szekes-Fehervaru vu kraljevsku grobnicu pokopati.

To je bil zaljni kraljevski pokop vu Szekes-Fehervaru.

Iz prostosti Medjimurja.
Belica — Podturen.

Iduć iz donjega dela Medjimurja, dojedemo za jednu vuru vu Belica, koja leži sa svojom cirkvom i s farofom na moćvarnom (Paistuba) mestu. Cirkva ova zazidana je 1720 leta na Ćast v nebo zastupljenja bl. Dev Marije. 1730 leta polepšana je ova s dvemi lepimi oltari, lepom sekrestijom i oratorijumom. Obloki su joj leta 1739 takaj povešani tak, da iz vana stojećii narod lahko nutri slućećega redovnika more videti. Turna neima ova cirkva. Fare ove voditelj je jako preštimaćavani i objubijeni plebanuš imenom Antol Ćich Gjura, koj je i notarius apoštolski ter već 21 leto ovdj deluje. Kak filialka spada k Belici Gardinovec, koje je negda pod gospostinju plemenitoga RepiĆa Ladislava i Valenta na pripadal, nadalje Domašinec, Novakovec i Dekanovec kak gustokratni svedoki turskih bitkah. Vu zadnjog nahadja se jedna filijalna cirkva, koja se nezna, kada je zidana a podignjena je na Ćast svih svetcov. Da se s gornjim Medjimurjem dobro upoznati moremo, idemo od jugoiztoka prama severozapadu vu pokrajinu med bregi i to sve do Mure. Za jednu vuru dojedemo vu Turniće (Podturen), gde se nahadjuju rućevine staroga kaštela pod istim imenom. Tu je lepa cirkva Device Marije s lepim farofom. Plebanuš ovdješnji je rođjeni Medjimurec, marljiv i preštimaći Ćlovek imenom Perross Gjura. Sim spadaju još Ferketinec, Krićovec, Miklavac i Sivica. Kaštela Turniće rućevina nahadja se vu najbl.žnjem susedstvu farofa i još se vide grabe, med kojimi je bil zidan. Taj bil je vlasništvo grofovske familije Battyányijeve a 1644. leta odpušćen je po Adamu Battyányiju Petru Zriniju za stanovanje šumu penez. Da je taj kaštel bil Battyányijeve familije, to nam zasvedćava i jedno pismo, koje ovak glasi: „Da su Turćini idući iz Kanize većkrat na otok murodravski navlazili to smo već spomenuli, nu oni bivši s tim delom nezadovoljni, vudirali su i na imanje Adama Battyányija ter ga pustohi.

Kada je kaštel porušen, to se pravćezna, najveć misle, da se je v istom letu vrušil, kada i Novi Zrinium.

Ovak misli i Bretius, koj pripoveda vu svojem spisu 1664 leta od pogibelji novoga Zriniana i ovak veli: Turski vodja, kada je Novi Zrinium poĆuoma opustošil i rezmetal, dobil je volju navlaziti na zemlje austrijsanske, da pak mu bude nazad put prez svake zapreke i spaćke, zato je sve na putu lećeće kaštela porušil i rezmetal. Zvun gori spomenutih, vredno se je zmisli na to, da su Turćini 1650. leta vu Legradu s našimi mir sklopili.

Z A B A V A
Starinska popevka od francuzkoga boja
(Iz zbirke Kurećaceve).

Ki mi to govori, istinu poveda,
Da Francuzka zemlja jako je nesrećna.

Niti nije Ćudo, da ona nesrećna,
Ar je vumorila kralja Ludovika.

Ali Ćekaj, ekaj, gđa Magjari dojdu,
To moreš dobro znat, da prazni ne pojdu.

Ar bu s njimi došla Maria patrona,
Ku mi zazivamo kod nje lepa trona.

Oni doneseju na svojoj zastavi,
Ke bu se prestrasil nevernik Segavi.

I Maškoviterska pri Indiji stoji,
Vnogo sto i jezer mi se broji.

Prot' tebi vojvuat ona bude išla,
Da bu te nemilo z kolena skonćala.

On Rimski poglavar, svemu svetu glava
Nad kršćanskoj cirkvi, to je Rimski papa.

I on mi s armadom v ravnom polju stoji,
I on sve toliko vnogo jezer broji.

Prajz bi bil pomoćnik, ali nemre biti,
Ar hoće Holender mu v orsag vudriti

Pemi i Poljaki i Par na te bije.
A drugi FranciĆkus cesar ti se smeje.

Ter bu došel na te oštro kojejati,
I z orsaga tebe nemilo izgnati,

Za to, kaj si šimal, da je tebi dika,
Da si ti vumoril kralja Ludovika.

Vuk Rimljan.
(Narodna pripovedka.)

Jenput bil je jelen vuk, pak v šumi sedel i premišlaval si je zakaj bi ja bil vuk i druge stvari kral ja idem drugam, vu Rim, ja bum Rimljan.

Kad bi se on na put odpravil, zestane se s jednom prasicom. Prasica se njega prestraši, i njoj reće: Neboj se, ti klapaća, nebun ja ja već takve klapaće kral, ja bum Rimljan

Odiđe vuk i zestane se s jednim jarcom, a jarec se ga prestraši, a vuk mu veli. Neboj se, ti bradać, nećem ti ja takve bradaće klati, ja bum Rimljan.

Odiđe vuk i zestane se s jednom kobilom, a kobila se njega opet prestraši, a vuk njoj veli: Neboj se, ti stara; nebun već takve stare klati, ja bum Rimljan, ja bum bolš živel.

Ide vuk jedno dva dana, dok je bil gladen. Povrati se nazad i najde ovu istu kobilu, gde se pase. A kobila se njega prestraši. Nu vuk njoj reće. Ja bum tebe zaklal. Kobila mu reće. Ti mene nesmeg klati, ti si rekul da boš ti Rimljan. A vuk njoj reće. Rimljan sim tam, ja te bum zaklal. Onda mu kobila rećem. No, ako je tak, da me oćeš zaklati, tak dođi potlam, da bum bolje debela i tusta.

Onda vuk odiđe i zestane se s jarcom, pa mu veli: Ti mene nesmeš klati, ti si ne vuk, ti si Rimljan. Vuk mu veli: Rimljan sim tam, ja bum tebe zaklal. Onda mu jarec veli: Ako me baš oćeš zaklati, tak potlam dođi, da se šuma ozeleni.

No vuk odiđe, i zestane se opet s prasicom, i veli njoj: Ćuješ ti klapaća, ja bum te zaklal. Onda mu veli prasica: Ti men nesmeš zaklati, ti si ne vuk, ti si vezda Rimljan. Vuk mu veli. Rimljan sim tam, ja bum tebe zaklal. Onda mu veli prasica: Ako me baš oćeš zaklati, tak dođi potlam, da bum tusta.

Vuk odiđe i zestane se s onom kobilom

i ovak kobili veli: Ćuješ ti stara, ja bum tebe zaklal. Kobila veli: No, Ći bu tomu tak, da me buš zaklal, tak poglej mi na podkovu, dal me je gospodar poĆkovati ove dane, pak je kovać napisal na moje podkove, kuliko sem let stara, da buš mogel povedati, kuliko let staru kobilu si zaklal.

Vuk hoće, da bu Ćel. Kobila ga vudri po Ćelu.

Vuk odiđe s prebitom glavom. Ide i zestane se svinjom, pa njoj reće: Ćuješ, ti klapaća, ja bum tebe zaklal. Svinja mu reće: no, ako bude vre tomu tak, da me budeš zaklal, primi ti mene za vuha, kaj bum se sprićala s svojim pristeljem i rođbini.

Vuk vuha prime, a ona počme cviliti tak, da su se svinje skup zbećale i vuka skoro svega podrapale.

Odiđe vuk već rezdrapan, pa se zestane s jarcom i veli: Ćuješ ti bradać, ja bum tebe zaklal. Jarec mu veli: No, Ći bu vre tomu tak, tak si stani sred njive, pa zdigij rep, pa ja još dopeljam svoga brata, kaj bu on išel z jedne strana a ja z druge, tak buš onda ti dugo sit.

Vuk to vćini, stane sred njive, pa stoji. A dojde jarec zjedne strane a drugi pak z druge. Tak se oni v njega truneja, da je malo šiv bil. I tak se komaj v šumu odvlekel.

Tam vidi jednoga pevca (kokota) pa mu reće, ti pak me nebuš vkanil. Kokot mu reće: Viš, ja sem ti sad suh, imam veliko perje, naj ja idem na ov hrast, pak ti onda samo skoćim v zube. Vuk mu dopusti i kokot skoći na hrast i počme od sverži do sverži iti, pak pak popevati i tak mu vuđe. Onda vuk vu sebi premišljava i reće: Moj otec nigdar nije bil Rimljan, pak se je dobro doživel, pa nebun ni ja, prav mi budi; nit je moj otec bil da sviniki mućikas, pa se je dobro doživel, pa nebun ni ja, prav mi budi; nit je moj otec gđa jarcim njive meril, pa se je dobro doživel. Pak još to vse nije mi žal, neg da me je ov huncvut vkanil, koj je na hrastu. Vezda ni sam drugo vreden, neg da bi me gđo iz pod hrasta ovoga sekirom vudril, tak, da bi se zmotal. A baš jod onim hrastom stal je jen muć s sekirom i vudri vuka po Ćelu. Onda veli: No, vezdaj se već Ćlovek sam sobom nesne spominati.

KAJ JE NOVOGA?

Strahovita nesreća.

Vu Kerecšenyu varmegijji njitrsanjok prodal je jeden gazda svoje vole za 270 for. Peneze obesil je s torbom na klin i odišel marhu hranit vu štalu. Žena njegova bila je baš vu porodu. Kada je gazda odišel, da si prigledne doma ostavšu marhu, popel se je njegov sinek mali za torbom, da vidi, jeli japa od sejma i šifrice donesel. Mesto šifricah na el je cifaste banjke petaće i desetaće i misleć, da su to kipei sigurno za njega kupljeni, zaćme se s njimi igrati ter je drapati na falate Ćisto po Ćećinskoj navadi. Kada je otec v hižu stupil i opazil svoje b. njike na komade strgane, strahoviti ga gnjev popal i on v srditosti sgrabil dete ter ga tak pljusne na pod, da je ovo mahom zdehualo. Prisutna poporezna babica baš je novorođjenće v koritu kupala i kad bi Ćula i spazila strahoviti Ćin gazde, preplasi se ter spozabivši se iz novorođjenca, pobegne iz hiže. Za Ćas dojde k sebi prodivaća mati, zavoze svoje nu videći, da ni Će nedođje, podigne se malo v pstelji, da je zavoze. Vu taj hip sruši se nazad i zdehne videći mrtvo telo krvavo na podu a novorođjeno zakućeno vtopljeno v koritu. Vezda dojde otec nter, koj videći pak strahotu ovu v hiši, pobegne v

pojato ter se tam obesi za tram. To su posledice nemarnosti i nagle srditosti!

Veliki jubileum.

Papinski varoš Rim obdržavao je 21-ga aprila godišnjicu svojega obstanaka. Taj dan navršil je stari taj varoš 2641 leto. Velike svečanosti obavljale su se ovaj dan u Rimu tak cirkvene kak i privatne. Javna stanja, škole i sva naobrazovališta bila su sa zastavama nakinčena, celi varoš pak bil je na veče rezsvetljen. Kraljica Margita sama je osobno prisutna bila pri jednoj školskoj paradi.

Pojedino mrtvo telo.

Na gornjovaroškom groblju vu Pápi opazili su ovih danov, da jeden veliki pes nekaj tam globe. Dekovics Ivan težak hotiči videti s čim se taj gosti, približi se k njemu a on sa grozotom zagleda, da je pes izkopal jako plitvo zagrobano novorođeno dete i već ga je na polovicu pojel. Sudbena oblast povelja je iztragu, da se pronajde, nije li ovo novorođeno nenačuvano načinom na groblje dospelo.

Veliki ogenj.

Vu obćini Jákó (vesprimska varmegija) bil je 5-ga aprila strahoviti ogenj. Zgorelo je tu 90 hižah sa svimi k tomu spadajućimi gospodarstvenimi sgradami i shranbami. Preko sto familjah doslo je po toj nesreći na bogečstvo ter teško izgleda pomoć od dobrohotnih svojih zemljakov. Te je već nebrojeno kratka nesreća vu orsagu, koja na taj nemilostivai način harači vu teško prisrbljenom imetku tužnoaga naroda.

Nenadana sreća.

K jednoj bečkoj banki došel je ovih danov jeden siromašno obleđen clovek sa 32 komada državnih srećkah (lozi), da je izmeni ter si na siromaštvu svojem malo pripomora. Kasir hotiči loze izmeniti, opazi, da je jeden od tih lozov još pred dvemi letmi stojezer forintov dobit (trefil). Kasir raztolnai menitjelju njegovu sreću ter mu izplati stojezer fo intov s odbitkom pripadajućih državnih 29 postotkov. Moremo si misliti, koliko je bilo veselje siromašnoga cloveka, koj niti senjal predi nije, da je njegov treffer tolike peneze dobit!

Dete vu kuferu.

Prošloga leta pripetilo se je, da su v jednom kuferu našli novorođeno deteće a ovih danov evo opetovalo se je ovo pripćenje vu Ujpestu. Pod zidom jedne špiritusfabrike našel je jeden varoški stražar kufer, kojega nije hotel taki zdići, misleći, da mu je gazda gde vu blizini. Al videći, da dugo nišće po njega nedođe, zaigne kufer i buduć nije bil zaklenjen, odpre ga i na veliko začudjenje najde vu njem par tjednov staro dete vu finih canjih zamotan. Dete je na glavi imalo veliku ranu, koja je kazala, da je dete vmojeno. Policija vže zločinca, koj je nedužno dete na taj mrzki način izpostavil.

Čudnoviti kradljivec.

Da pri nas ima tatov svakvrstnih, med kojimi su na glasu kradljivci kokoših, guskah racah, tomu se baš jako nećudimo; ovi si bar do' vu pećenku žele prisrbeti, kada na pošten način do nje dojtí nemreju. Nu kaj je mislil i spekuliral Ékes Gjuro jeden stanovnik vu Makón, kada se je na tatbinu dal, tomu se vre moremo malo začuditi. Ékes je najme pri jednomu stolaru vkral šest komadov rakah (tesov za mrtvo), koje je doma na nahizju svojem skril, ali tak, da su je na brzo pri njem našli.

Čepljenje bubinkov.

Vu našem glavnom varošu već su započeli čepljenje bubinkov pri maloj deci. Pri toj priliki, zvažuje, da se bude ovo čepljenje pri nas sko'o započelo, nemremo zapustiti,

da neopomenemo matere, da si dečicu marljivo daju zaceptiti. Vremena su huda a kužni i prelazni betegi jako harače posvd po orsagu tak vu našem, kak i drugom, treba anda osigurati se proti njim kak najbolje moremo. Doktori vele, da bi dobro bilo, da se i starijši ljudi daju zaceptiti, bar tam, gde se pri lepljivi betegi gustokrat pojavijaju.

Pes osloboditelj življenja.

Da je pes jeden od najvnerših domaćih živinah, o tom je celo svet osvedočen, a da je k tomu jako spameten i na usluge pripraven, o tom imamo sto i sto peldah vu življenju. Od privrženosti svoje prama cloveku najlepšu peldu dal je nezdavnja opet jeden vu varošu Treptovu Vu ondešnjem parku (setališće) skočil je na očigled prisutnih ljudih jeten pes vu vodu i naglo je plaval prama jednoj ladjici. Ljudi nevide i nikaj izvaurednoga, čudili su se psu, ali za par minutah još je bilo vekše njihovo začudjenje, kada su opazili, kak pes iz vode jednu devojčicu živu van vleče. Takvih peldah o psu ima nebrojenih!

Kuga na turniru.

O smećnosti turnirov govorili smo već nekojkrat, to je kak smo rekli on ženski nakit, kojega si varoške gospe na stanovitom mestu svojega tela za dekoraciju vežu. Ovomu nesrećnomu nakitu, koj vu svetu već od bogosmeha prouzročil, izrečena je smrtna osuda i to vu orsačkom spravisaču! Ne pri nas, naša gospada zastupniki imaju dosta druge brige! Vu Srbiji se je nagel zakleti neprijatelj turnira. Vu srbskom orsačkom spravisaču vu tak zvanoj „skupstini“ donesel je jeden zastupnik to naprvio ter je ujedno predstavil, da za ovaj nepotrební luksuš naj se štibra i to prilično velika štibra odredi. Siromašni turniri!

Magjarska slovnica.

Nekoji potrebni razgovori vu magjarskim jeziku za one, koji bi se radi znali nekaj po magjarski razgovarjati.

Vrt.

A kert.

Idemo, poglednimo jednoga vrta. Menjünk, nézzünk meg egy kertet. Ov put je jako dug. Ez az ut nagyon hosszú. Nebude preveć dugi, nego krajsi, ako bumo se spominali.

Nem lesz felette hosszú, hanem rövidebb, hogy ha beszélgetni fogunk.

To je sve jedno, taki budemo pri vrtu.

Az mindegy, mindjárt a kertnél le-zünk

Čiji je ov vrt?

Kié ez a kert?

Dveh kanonikov.

Két kanonoké.

Kak se zoveju?

Hogy hívják öket?

N. N.

Ah! kak je lepi vrt!

Oh! mily szép kert!

On je dugši, kak sto klatra.

Az hosszabb, mint száz öl.

Hodmo érez ov drevored.

Menjünk ezen fásron át.

Dojdemo k jednomu ribnjaku, koj je pun rib.

Egy halastóhoz érünk, amely tele van halal.

Ova voda je jako čista.

Ez a víz nagyon tiszta.

Ons zvara iz gore i te e érez ovu šumu.

Az hgyből fakad és ezen erdón folyik keresztül.

Kak je to lepa lezica.

Milyen szép erdőcske ez.

Je puna ptic, koje popevaju.

Tele van madarakkal amelyek énekeinek.

Je veselo i vugodno mesto čpo letu.

Vidám és kellemes hely nyáron.

Oyde je osebujuo hladni zrak.

Itt különösen hűvös a levegő.

(Druga dalje, máskor tovább)

NEKAJ ZA KRATEK ČAS

Kaj je to?

Ima japa, ima mama.

Ima to i stara mama,

Nije v otcu, nit' v dedeku,

Niti v mašinom datetu.

Imaju to mala deca,

Nema tetec, ima teca,

Ima Mura, ima Drava,

Nema seno, ima trava.

Ima kavran, ima vrana,

Po dva puta svaka hrana,

Al' vu jelu i vu pilu

Toga nigdar nije bilo.

Koji prvi to otkrije,

Naj se sladko v sebi snuje.

Dobi lepog finog dara,

Medjumsrskog kolendara.

Pri Fischelu vu Čakovcu

Za 20 krajcerov v novcu.

„To je a slova, a je in njun japa, mama, vana, hrana, tetec, ali neka, a otcu, detetu, tetecu, tetetu, detetu, a nit' v otcu, nit' v dedeku, niti v mašinom datetu.“

Licitacije.

Proti Jambrovič Mihalju, 26-ga majusa, vu IV-tim gor. kotaru.

Proti Ferlin Rozi, 30-ga majusa, vu V. gor. kotaru.

Proti Kozmač Anni, Mihalic Trezi i Lovrencu, 14-ga majusa, vu Pribislavcu.

Kolendar.

(Od 5-ga do 12-ga)

— 6. Nedelja, Ivan papa. Pri Sv. Margeti, vu Kottoribi i Szécsi-Szigetu proš.

— 7. Ponedjeljek, Stanislav, križni dan.

— 8. Fork. Izkaz sv. Mih., križni dan.

— 9. Sreda, Gregor, križni dan.

— 10. Četrtak, Zastoplenje Krist,

— 11. Petek, Mamert, Mladi mesec.

— 12. Subota, Pankracij.

CENA ŽITKA

Kuruza 6.—6.20 Pšenica 6,80 —7. Hrč 5.—6.75 Ječmen 5.—6.50 Zob 5.—5.50

LOTTERIJA.

Grac 29. aprilišna 1888.

40. 60. 22. 8. 43.

Odgovorni urednik:

MARGITAI JOZSEF

87. tk. 88.

Arverést hirdelmény.

A csáktornyai kir. járásbíróóság mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik miként Skvo:cz József és neje Jambrovics Katalin vukánovczi lakosoknak Jambrovics Mihály és néhai neje Kovacsics Anna ternovcsáki lakos végrehajtást szenvedők ellen 136 frt 96¹/₂ kr tőke és jár. iránti végrehajtási ügyében a n. kanizsai kir. törvényszék s a csáktornyai kir. járásbíróóság területén lévő IV. hegyke:ület községi 126. számú tjkvben 213. és 246. hrsz. a felvet 494 irtra becsült ingatlanok s tartozékai

1888. évi május hó 26-ik napján

d. e. 10 óraker

IV. hegykerület község bíró hazánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is eladatul fognak.

Az árverezni szánúéközők tartoznak az ingatlanok kikiáltási áranak 10% -át, vagyis 49 frt 40 krt készpénzben, vagy az 1881. évi 60. t. cz. 42. §-ában előírt ovadékképes papírban a kikiáltott kezéhez letenni, a többi feltételek a bíróságnál megtekinthetők.

Kelt Csáktornyan, a kir. jbróság mint tükvi hatóságnál 1888. évi január hó 9 ik napján. 672 1-1

3095. | 1887. tk. sz.

Arverési hirdelményt kivonat.

A csáktornyai kir. járásbíróóság mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy a muraközi takarékpénztár végrehajtatonak

Ferlin Róza lopátineezi lakos végrehajtást szenvedő elleni 392 frt 95 kr. tőkekövetelés és járulékai iránti végrehajtási ügyében a nagy-kanizsai kir. törvényszék (a csáktornyai kir. járásb róság) területén lévő, az V-ik hegykerületi 560. sz. telekjkvben 837. b hrsz ingatlanra sz árverést 600 frt ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte, tekintve pedig azt, hogy a C. 12 sorsz. a. Kiss Anna férj. volt Flinesecz Györgyné javára a holtiglani élelmezés és ruházás kikötményi — ugy a holtiglani szolgalmi joga — ezen jog:kat megelőzőleg azonban C. 7. sorsz. a. 150 frt és C. 11. sorsz. a. 400 ft 15 kr van bekebelezve — és ez n összegek kielégítésére 700 frt szükségesnek mutatkozik — amennyiben az ingatlan a szolgalmi jog fenntartásával 700 frton alól adatul el — az árverés hatálytalanná válik és az ingatlan a szolgalmi jog fenntartása nélkül a kitiáltott határnapon újban előr éreztetik A fennebb megjelölt ingatlan az

1888. évi május hó 30-ik napján

delután 3 óraker

az V-ik hegykerületi község házánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatul fog.

Arverezni szándéközők tartoznak az ingatlan becsárának 10% -át vagyis 60 frtot készpénzben vagy az 1881. LX t cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1 én 3333. sz a. kelt igazságügyminiszteri rendelt 8 §-ában kijelölt ovadékképes értékpapírban a kikiáltott kezéhez letenni, avagy az 1881. LX t. cz 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni

Kelt Csáktornyan 1888. évi márczius hó 7. napján. A csáktornyai kir. jbróság mint telekkönyvi hatóság. 671 1-1

A LEGIOBB SZIVARKAPAPIR A VALÓDI LE HOUBLON
francia gyártmány
Cawley és Henrytől Parisban.

Utánzóknak! óvatik!
Ezen papír Dr. J. J. Pohl, Dr. H. Ludwig és Dr. D. Lippman urak, mint a léci egyetem vegytan tanaraitól a legjobban ajánlatik és pedig: kitűnő minősége és tisztasága végett és mint hogy abban semmi nem, az egészségesnek ártalmas anyag vegyítve nincsen.

600 A PIRELLI
Cawley & Henry
PARIS - RUE DE LA VICTOIRE 17, rue Béranger, 4 PARIS

Máriacelli gyomorcsöppek.
Kitűnő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Kapható minden gyógyszerárban.
Óvat! A valódi máriacelli gyomorcsöppeket sokat hamisítják és utánzókat. A valódiság jeleit minden üvegnek piros, a fenti védjegyvel ellátott borítékba kell gondyolva lennie és a minden üveghez mellékelten használati utasításon meg kell jegyezve lenni, hogy az Kremsterben töltek Henrik könyvnyomdájában nyomtatott.

Valódi minőségben kaphatók: **Zágráb:** At. igazalmarszendők gyógyszerárban. **Cermak József** gyógyszer. **Hező Sándor** gyógyszer. **Katkió Ant. E** gyógyszer. **Podó József** gyógyszer. **Popičič S.** gyógyszer. **N. Kanizsan** Prager Béla gyógyszer. **Kapronczó** Werli Miksa gyógyszer. **Ludbreg.** Konbrez József gyógyszer. **Mura-zombat.** Böles B. gyogyt. **Pregrada.** Bilinski Hippol. gyógyszer. **Szt. György.** Pollatschek R. gyógyszer. (Hataróvidékek.)

Uj! Szabadalmazott szeges gözmozéplógép

3^a és 4 lóerejű
fa- szén- vagy szalmajütésű gőzmozgonyok számára,
10 órai munkaképesség 4500-6000 kéve,
teljesen tisztán elcsépelve és osztályozva,
sokkal csekélyebb szük:éget hajterő és fütőanyagban.
tetemesen nagyobb és jobb munkaképesség,
könnyebb szállítás mint a verőlécezes gépeknél.

Árjegyzékek kívánatra.
Ezen gépeket erős szerkezetben gyártja és gyorsan, valamint előnyösen szállítja

GROSSMANN és RAUSCHENBACH
első magyar gazdasági gépgyára
159 a 2-5 **Budapest.**
külső váci-út 1. szám.

Pályázat.

Nedelicz mezővárosban (Zalamegyében) a róm kath. elemi iskolánál megürülendő

tanitónői állomás betöltésére pályázat hirdettetik.

Ezen állomás évi jövedelme 420 frt készpénz, szabad lakás és egy kis konyhakert.

A pályázó tanitónőktől képesítés, a **nőt kézi munkában jártasság** és a **magyar és horvát nyelvi tudása** kívántatik.

Pályázni kívánók felszerelt folyamodványai-
kat **1. évi julius hó 25-ik napjaig** legyenek szivesek alólirotthoz beküldenij s magukat személyesen is mutassák be

Nedeliczen, 1888. április hó 23-án.

Szele Ignác
iskolaszéki elnök.

668 2-3

